

Petra DEKLEVA

Max Weber

Izbrani spisi iz sociologije religije

Studia humanitatis, Ljubljana, 2016,
341 strani, 25,00 EUR
(ISBN 978-961-6798-62-4)

Webrovi *Izbrani spisi iz sociologije religije* so po letu 1988, ko smo dobili v slovenščino njegov prvi – in do sedaj edini knjižni! – prevod odmevnega dela *Protestantska etika in duh kapitalizma*, druga knjižna izdaja njegovega dela v našem prostoru. Težko si je zamisliti, da je naša strokovna javnost toliko časa odlašala s tako pomembnim delom, kot je prevod besedil avtorja takšnega kova, kot je Max Weber, klasika sociologije in posebej sociologije religije, ravno tako pa tudi temeljnega avtorja za številne druge družboslovne discipline. Zato smo pričujočega prevoda izbranih besedil, ki so nastajala med letoma 1910 in 1920 – na katerega smo skratka čakali skoraj 100 let – toliko bolj veseli.

Izbrani spisi iz sociologije religije nam omogočajo obsežen vpogled v Webrovo sociologijo ter zlasti v njegovo sociologijo religije. Weber je namreč pri svojem raziskovanju družbene realnosti izhajal ravno iz sociološkega raziskovanja religije, saj je religijo razumel kot veliko temo sociologije, kar pa je pogojeno s samim načinom njegovega razumevanja religioznega delovanja, za katerega je trdil, da je v svojem prvobitnem obstoju usmerjeno v tostranstvo in je zato vsaj v relativnem smislu racionalno delovanje. To je po njegovem

prepričanju tudi razlog, zakaj religioznega delovanja ne moremo izločiti iz kroga vsakdanjega ciljnega delovanja.

Naj omenimo, da se je pod spremno besedo pričujočega prevoda podpisal Marko Kerševan, tudi sam oče slovenske sociologije in posebej sociologije religije. Kerševan, ki je tudi zaslužen za to, da je do prevoda Maxa Webra sploh prišlo, v spremni besedi detajlno predstavi, katera besedila so bila vključena v slovenski prevod ter zakaj ravno ta, kar je izredno dobrodošlo. Ravno tako pa opomni bralca na glavne koncepte, ki jih je Max Weber razvijal ob svojem preučevanju družbe in ki jih je treba vzeti v obzir tudi pri prebiranju *Izbranih spisov iz sociologije religije*. Pri tem je pomembno zlasti dejstvo, da je Weber pri svojem raziskovalnem delu izhajal iz smiselno delujočega posameznika v interakciji z drugimi posamezniki ter pri tem razvijal in uporabljal svojo metodo idealnih tipov. To opozorilo naj bo bralcu pred očmi pri prebiranju in razumevanju pričujočega prevoda, ki se ga zaradi lažjega razumevanja lahko loti tudi pri branju Kerševanove spremne besede.

Izbrani spisi iz sociologije religije so razdeljeni na dva dela. Prvi del nosi naslov *Gospodarska etika svetovnih religij: primerjalne študije sociologije religije, Izbrana poglavja*. Gre za prevod treh tekstov iz Webrove knjige *Uvod v gospodarsko etiko svetovnih religij*, ki je bila objavljena leta 1920. Slovenski prevod vključuje tri poglavja: *Uvod, Rezultat* ter *Vmesne*

presoje. Glavna tematika, ki jo Weber v tem delu problematizira, nam je poznana že iz dela *Protestantska etika in duh kapitalizma*. Gre za obravnavo svetovnih religij in vpliva njihovih idej na družbena področja, zlasti njihovih gospodarskih etik. Weber posebej izpostavlja problem razvoja moderne gospodarske etike Zahoda, skratka tematike, s katero se je začel ukvarjali leta 1911 in ki ga je zaposlovala vse do njegove smrti leta 1920. Njegova teza je bila, da je religija, s tem ko vpliva na praktične vzgibe delovanja, eden izmed dejavnikov, ki vplivajo na razvoj določene gospodarske etike. Weber si je zato zadal nalogo poiskati tiste sloje v določeni religiji, ki s svojim načinom življenja pomembno vplivajo tudi na gospodarski razvoj določene družbe. Seveda je za religiozno etiko bistvena vsebina razodetja in obljub neke religije, a je ta odvisna tudi od ekonomsko in politično pogojenih socialnih obljub. Vredno je poudariti Webrovo prepričanje, da se je odnos religije do življenja in tudi do gospodarstva udejanjal povsem drugače tam, kjer so se sloji, bistveni za razvoj religije, bodisi pretežno posvečali kontemplaciji, kot je bilo to na primer zlasti v Indiji, bodisi so praktično delovali sredi družbenega življenja. Slednje je bilo značilno ravno za meščanstvo na Zahodu, ki je bilo z aktivno askezo najbolj usmerjeno k praktičnemu racionalizmu življenjskega sloga. Ravno v tem okolju se namreč razvije ideja o religioznem virtuozu, ki je kot božje orodje postavljen v svet in v njem deluje ter ga obvladuje na bogu dopadljiv način,

kar vodi do razvoja kapitalizma. Webera namreč zanima ravno raziskovanje značilnosti religij, ki so bile odločilnega pomena za oblikovanje praktičnega življenjskega sloga.

Weber se pri svojem raziskovalnem delu izkaže kot velik poznavalec svetovnih religij, saj svojo misel ves čas podkrepljuje z izčrpnimi primeri, vzetimi iz številnih religij. Posebej se na primer posveti primerjavi med konfucijanskim racionalizmom ter racionalizmom protestantizma. Ta študija je nazorni prikaz zgoraj izpostavljene ideje, to je iskanja religioznih vzrokov za določen gospodarski razvoj neke družbe. Avtor predvsem išče odgovor na vprašanje, kje se skriva razlika med obema religijama, ki sta sicer obe odpri svetu in delovanju v njem, a vendar nista usmerjali družbe v enak gospodarski razvoj. Weber ugotovi, da je za razliko od konfucionizma, ki je iskal prilagoditev svetu, protestantizem iskal racionalno obvladovanje sveta. Puritanec je kot svojo religiozno dolžnost popolnoma odčaral svet ter postal poklican, da prek uspešnega racionalnega preoblikovanja sveta sam potrjuje svojo izbranost za zveličanje.

Weber se po drugi strani posveča tudi raziskovanju sveta zavračajočih oblik religiozne etike ter se sprašuje, kakšen je sploh njihov smisel, kar pomeni, da zaobjema tematiko v celoti in bralcu tako razgrne pred oči celoten problem vpliva svetovnih religioznih etik na gospodarsko, politično in družbeno življenje.

Če je prvi del *Izbranih spisov iz sociologije religije* bolj zgodovinski,

je drugi del, naslovljen *Sociologija religije, Tipi religioznega podružabljanja, Izbrani spisi*, bolj sistematski. Povedati je treba, da gre za izbor iz dela *Sociologija religije*, ki je bil objavljeno leta 1922, torej posthumno. Gre za prevod sedmih tekstov, v katerih se Weber loti sistematičnega raziskovanja ter opredeljevanja osnovnih religioloških pojmov ter tako izdela pojmovnik, ki je v socioloških ter religioloških krogih dnevno v uporabi. Zanimivo pri tem je, da Weber nikoli ni podal svoje definicije religije. Sam zapiše, da *“definicije, kaj religija je, ne moremo postaviti na začetek, temveč bi jo lahko kvečjemu izpeljali na koncu obravnave, kakršna je ta”* (str. 119), do nje pa seveda nikoli ne pride, morda tudi zato, ker ga je prehitela smrt. Lotil pa se je opredeljevanja številnih tem, kot so nastanek religij, magije, demonov, sveta bogov, ukvarjal se je z vprašanjem duše, razvoja monoteizma, opredeljeval je poklic maga, duhovnika, preroka, obravnaval religiozno etiko, tabu, religiozno občestvo, dušno pastirstvo, pridigo ter sveto védenje, največji del pa je posvečen vprašanju stanov in razredov v razmerju do religije. Pri tem se je zlasti vredno zaustaviti pri njegovi obravnavi vloge intelektualizma in intelektualcev, ki so daljnosežno zaznamovali usodo religij. Značilnost intelektualizma je namreč ravno v tem, da išče odrešenje od notranje stiske, kar pomeni, da udejanja koncept

sveta kot problem smisla ter tako vpliva na oblikovanje določene slike sveta.

Naj zaključimo s trditvijo, da je prevod *Izbranih spisov iz sociologije religije* Maxa Webra v našem prostoru zelo dobrodošlo delo. Vsak, ki se danes želi ukvarjati s sociologijo religije, ne more spregledati Webrova prispevka dani disciplini. Vsako resno preučevanje religije in religioznosti danes mora izhajati tudi iz njegovih ugotovitev, zato nam bo prevod njegovega dela precej olajšal raziskovanje. Po drugi strani pa njegovi teksti odpirajo tudi določena zanimiva vprašanja za nadaljnje debate. Kot prvo bi lahko izpostavili problem obravnave azijskih religij ter njihovega zoperstavljanja zahodni kulturi, kar je na nek način nevarno. Ustvarjanje razlik med “Vzhodom” in “Zahodom”, zoperstavljanje vzhodnih in zahodnih kultur in religij je danes preseženo početje. Druga stvar, ki bi danes bila potrebna podrobne strokovne presoje, pa je vprašanje uporabnosti konceptov, s katerimi se je tradicionalno opisovalo religijo. Živimo v času, ki pozna pomembne transformacije religijskega polja, zato se sprašujemo, koliko je vsebina tradicionalnih religioloških pojmov za opisovanje sodobnih razmer sploh še primerna. V tem kontekstu bi se zato lahko lotevali raziskovanja ter opredeljevanja sodobnih razmer na religijskem polju tudi z Webrom ali proti njemu.